

Oamk Journal

Oulun ammattikorkeakoulun julkaisuja

Tämä on alkuperäisen julkaisun rinnakkaistallenne. Rinnakkaistallenne saattaa erota alkuperäisestä sivutukseltaan ja painoasultaan.

This is an electronic reprint of the original publication. This version may differ from the original in pagination and typographic detail.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä/Please cite the original version:

Vainio, J., Välinen, E., Rantala, A. & Saarnio, R. 2023. Hoitajien osaamisella on tärkeä rooli palliatiivisen hoidon ja saattohoidon tarpeen tunnistamisessa. Oamk Journal 46/2023. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2023040434913>

Hoitajien osaamisella on tärkeä rooli palliatiivisen hoidon ja saattohoidon tarpeen tunnistamisessa

4.4.2023 - Vainio Jenni, Välinen Elina, Rantala Arja, Saarnio Reetta

Palliatiivinen hoito kehittyy, ja yhä useammalla on mahdollista saada sitä elämänsä loppuvaiheessa. Haasteena voi kuitenkin edelleen olla pääsy palliatiivisen hoidon piiriin. Palliatiivisen hoidon ja saattohoidon tarpeen tunnistaminen onkin edellytys hyvälle loppuelämän hoidolle. Hoitohenkilökunnan osaaminen on suuressa roolissa loppuelämän hoidon toteuttamisessa, joten heiltä edellytetään osaamista potilaiden hoitolinjausten ja lähestyvän kuoleman tunnistamisessa.

Palliatiivisella hoidolla voidaan parantaa potilaiden elämänlaatua (kuva: Elina Välinen, 2021).

Palliatiivisella hoidolla tarkoitetaan kuolemaan johtavaa, parantumattoman tai henkeä uhkaavaa sairautta sairastavan potilaan ja hänen läheistensä moniammatillista [1],

kokonaisvaltaista ja aktiivista hoitoa [2]. Saattohoito kuuluu palliatiiviseen hoitoon, ja se sijoittuu elämän viimeisiin viikkoihin tai päiviin [3].

Palliatiivisella hoidolla tavoitellaan potilaan ja hänen läheistensä elämänlaadun ylläpitämistä. Palliatiivisen hoidon tarpeen varhaisen tunnistamisen avulla pyritään ehkäisemään kärsimystä sekä hoitamaan potilaan oireita kokonaisvaltaisesti. [4] [5] Maailman terveysjärjestön määritelmässä kaikki kuolemaan johtavaa tai henkeä uhkaavaa sairautta sairastavat ihmiset kuuluvat palliatiivisen hoidon piiriin diagnoosista riippumatta [3] [6] [7].

Väestön ikääntyminen ja kroonisista sairauksista kärsivien ihmisten määrän lisääntyminen johtaa palliatiivisen hoidon tarpeen kasvuun [8]. Terveysten- ja hyvinvoinninlaitoksen vuonna 2022 julkaisemassa palliatiivisen hoidon ja saattohoidon laatusuosituksissa edellytetään, että kaikilla hoidon tasoilla tunnistetaan palliatiivisen hoidon tarve [9]. Pitkälle edennyttä kroonista sairautta sairastavien potilaiden palliatiivisen hoidon tarpeen tunnistaminen on välttämätöntä, koska näiden potilaiden hoito on yksi suuri haaste kansanterveysjärjestelmässä [10].

Palliatiivinen hoito tunnetaan huonosti

Palliatiivisen hoidon yksi haasteista on, ettei sen tarvetta tunnisteta [11] [4] tai ymmärretä tarpeeksi hyvin. Siihen ei ole myöskään taloudellisesti resursoitu riittävästi [4], eikä selkeästi määritelty terveydenhuollon ammattilaisen vastuuta siitä, missä hoidon ympäristössä tai mihin aikaan palliatiivisen hoidon tarve tulisi tunnistaa [12] [13].

Palliatiivisen hoidon tarpeen jäädessä tunnistamatta oirehallinta ei ole optimaalista, suunnittelemattomat sairaalakäynnit lisääntyvät ja hoitoajat pidentyvät. Potilaille määrätään turhia lääkkeitä hoitosuunnitelman puuttuessa, eivätkä potilaat ja heidän läheisensä saa tarvittavaa tukea. Palliatiivinen hoito tulisikin liittää potilaan hoitoon jo varhaisessa vaiheessa. [8]

Kokonaisvaltaista ja asiantuntevaa hoito

Palliatiivisen hoidon tarpeessa olevia potilaita hoidetaan monissa erilaisissa hoitoympäristöissä. Laadukkaalla ja oikein ajoitetulla palliatiivisella hoidolla voidaan

parantaa potilaiden elämänlaatua [14], välttää tarpeettomia toimenpiteitä [15] sekä pienentää terveydenhuollon kustannuksia [2] [16]. Aikaisen palliatiivisen hoidon tarpeen tunnistaminen on hoitajien mukaan haastavaa [17], mutta tietyt merkit ja indikaatiot eri sairauksissa ovat merkkejä palliatiivisen hoidon tai saattohoidon aloittamiselle [3].

Hoitajilla on yleensä läheisin kontakti potilaisiin ja heidän läheisiinsä, mikä voi auttaa hoidon tarpeiden arvioinnissa. Palliatiivisen hoidon osaamisen varmistaminen edellyttää systemaattista arviointia. Hoitajan perustaitoihin kuuluu ymmärtää palliatiivisen hoidon merkitys ja olla tietoinen loppuvaiheen sairausprosesseista, lähestyvän kuoleman merkeistä sekä itse kuoleman vaiheista. [1] Hoitajilta odotetaan ammattitaitoista, kokonaisvaltaista ja asiantuntevaa hoitoa [18], ja heidän odotetaan toimivan potilaiden puolestapuhujina [18] [19].

Osaamista arvioitiin kyselyllä

Tutkimuksessamme selvitettiin hoitajien itsearvioitua osaamista palliatiivisen hoidon ja saattohoidon tarpeen tunnistamisesta. Kysely lähetettiin aikuispotilaita hoitavien osastojen hoitohenkilökunnalle ja vastausprosentti oli 28 prosenttia (n = 91). Kysely analysoitiin SPSS Statistics 28 -ohjelmalla, ja kyselyn avoin kysymys analysoitiin teemoittelun avulla.

Tutkimustulosten mukaan hoitajat arvioivat tietonsa ja ymmärryksensä palliatiivisesta hoidosta ja saattohoidosta hyväksi. Sen sijaan hoidon tarpeen tunnistamisen arvioitiin olevan tietoon ja ymmärrykseen verrattuna heikompaa. Vaikka ymmärrys palliatiivisesta hoidosta arvioitiin hyväksi, eivät osallistujat tulosten mukaan täysin ymmärtäneet palliatiivisen hoidon vaikutusta potilaan muiden sairauksien hoitoon tai palliatiivisen hoidon riippumattomuutta diagnoosista.

Hoitajat arvioivat saattohoidon tietämyksensä, ymmärryksensä sekä hoidon tarpeen tunnistamisen olevan vahvempaa verrattuna palliatiivisen hoidon osioihin. Palliatiivisen hoidon ajatellaan edelleen tarkoittavan terminaalivaiheen hoitoa, minkä vuoksi sairaalaympäristöissä palliatiivisen hoidon tarpeen tunnistaminen tapahtuu liian myöhään [20].

Tulosten mukaan alle puolet hoitajista arvioi osaamisensa hyväksi tai melko hyväksi palliatiivisen hoidon tarpeen tunnistamisessa, ja yli puolet arvioi saattohoidon tarpeen tunnistamisen osaamisen hyväksi tai melko hyväksi. Aikaisemman tutkimuksen mukaan

hoitajista alle puolet tunnistaa lähestyvän kuoleman [21]. Työkokemuksella ei ollut tämän tutkimuksen mukaan tilastollisesti merkitsevää riippuvuutta hoitajien arviointiin osaamisestaan palliatiivisen hoidon tarpeen tunnistamisessa ($p = 0,757$) tai saattohoidon tarpeen tunnistamisessa ($p = 0,236$).

Moniammatilliseen yhteistyöhön panostaminen on tärkeää

Sairaanhoitajia voidaan pitää parempana palliatiivisen hoidon tarpeen tunnistamisessa kuin lääkäreitä, koska heillä on kokonaisvaltaisempi koulutus ja potilaiden on helpompi avautua heille hoitojen keskeyttämisestä [20]. Hoitajat arvioivat tutkimuksessa tunnistamansa palliatiivisen hoidon ja saattohoidon tarpeen puheeksi ottamista lääkärin kanssa. Hoitajista noin 33 prosenttia arvioi ottavansa palliatiivisen hoidon todennäköisesti puheeksi ja noin 39 prosenttia arvioi ottavansa saattohoidon todennäköisesti puheeksi lääkärin kanssa.

Aikaisemman tutkimuksen mukaan vakavasti sairaiden potilaiden hoidon tavoitteissa on yhteisymmärryksen puutetta [11]. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan koulutusta toivottiinkin juuri eri ammattiryhmien väliseen yhteistyöhön ja kommunikointiin. Moniammatillista yhteistyötä tulisi tukea esimerkiksi järjestämällä työyksiköissä työpajoja, jossa ryhmät muodostetaan eri ammattiryhmien edustajista. Myös hoitajan roolista ja vaikuttamisen mahdollisuuksista päätöksenteossa haluttiin kyselyn mukaan lisää koulutusta.

Palliatiivisen hoidon ja saattohoidon tarpeen tunnistaminen on melko hyvällä tasolla, mutta etenkin palliatiivisen hoidon käsitettä tulee jatkossa selkiyttää. Tärkeää olisi luoda palliatiivisen hoidon ja saattohoidon tarpeen tunnistamiseen helpottavia keinoja, jotta voidaan tarjota tarkoituksenmukaista hoitoa kaikille sitä tarvitseville sekä mahdollistaa mahdollisimman monille hyvä loppuelämän hoito.

Jenni Vainio

sairaanhoitaja

Seinäjoen keskussairaala

Valmistunut kliiniseksi asiantuntijaksi (YAMK) Oulun ammattikorkeakoulun Sosiaali- ja terveysalan yksiköstä

Elina Välinen

sairaanhoitaja

Seinäjoen keskussairaala

Valmistunut kliiniseksi asiantuntijaksi (YAMK) Oulun ammattikorkeakoulun Sosiaali- ja terveysalan yksiköstä

Arja Rantala

yliopettaja

Oulun ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Reetta Saarnio

yliopettaja

Oulun ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Lähteet

[1] Hökkä, M., Martins Pereira, S., Pölkki, T., Kyngäs, H. & Hernández-Marrero, P. 2020. Nursing competencies across different levels of palliative care provision: A systematic integrative review with thematic synthesis. *Palliative Medicine* 34 (7), 851–870. Hakupäivä 17.1.2023. <https://doi.org/10.1177/0269216320918798>

[2] Salin, S., Melender, H.-L., Lehto, J. T. & Hökkä, M. 2021. Asiantuntijoiden näkemyksiä palliatiivisen hoidon ja saattohoidon kehittämisen ja tutkimustarpeista. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti* 58 (2), 143–157. Hakupäivä 9.2.2023. <https://doi.org/10.23990/sa.94374>

[3] Palliatiivinen hoito ja saattohoito. 2019. Käypä hoito -suositus. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Suomen Palliatiivisen Lääketieteen yhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. Hakupäivä 17.1.2023. <https://www.kaypahoito.fi/hoi50063>

[4] Lehto, B. & Sainio, T. 2020. Palliatiivisen hoidon asiakkaat. *Gerontologia* 34 (1), 59–63. Hakupäivä 17.1.2023. <https://journal.fi/gerontologia/article/view/82710>

- [5] Tilvis, R. & Antikainen, R. 2015. Sydämen pitkälle edenneen vajaatoiminnan palliatiivinen hoito. Suomen Lääkärilehti 70 (36), 2238–2241. Hakupäivä 17.1.2023.
<http://www.fimnet.fi/cl/laakarilehti/pdf/2015/SLL362015-2238.pdf>
- [6] World Health Organizational. 2022. Palliative care. Hakupäivä 17.1.2023.
<https://www.who.int/health-topics/palliative-care>
- [7] World Health Organizational. 2021. Quality health services and palliative care: practical approaches and resources to support policy, strategy and practice. Hakupäivä 17.1.2023.
<https://www.who.int/publications/i/item/9789240035164>
- [8] Teike Lüthi, F., Mabire, C., Rosselet Amoussou, J., Bernard, M., Borasio, G. D. & Ramelet, A.-S. 2020. Instruments for the identification of patients in need of palliative care: A systematic review protocol of measurement properties. Joanna Briggs Institute: JBI Evidence Synthesis 18 (5), 1144–1146. Hakupäivä 17.1.2023.
<https://doi.org/10.11124/JBISRIR-D-19-00146>
- [9] Saarto, T., Lyytikäinen, M., Ahtiluoto, S., Junntila, K., Lehto, J., Finne-Soveri, H., Hammar, T. & Forsius, P. 2022. Palliatiivisen hoidon ja saattohoidon kansallinen laatusuositus. Ohjaus 4/2022. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos, Helsinki. Hakupäivä 21.3.2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-824-8>
- [10] Calsina-Berna, A., Amblàs Novellas, J., González-Barboteo, J., Bardés Robles, I., Beas Alba, E., Martínez-Muñoz, M., Madariaga Sánchez, R. & Gómez Batiste Alentorn, X. 2022. Prevalence and clinical characteristics of patients with Advanced Chronic Illness and Palliative Care Needs, identified with the NECPAL CCOMS-ICO© Tool at a Tertiary Care Hospital. BMC Palliative Care 21 (1), 210. Hakupäivä 17.1.2023.
<https://doi.org/10.1186/s12904-022-01101-4>
- [11] McCourt, R., Power, J. J. & Glackin, M. 2013. General nurses' experiences of end-of-life care in the acute hospital setting: a literature review. International Journal of Palliative Nursing 19 (10), 510–516. Hakupäivä 17.1.2023.
<https://doi.org/10.12968/ijpn.2013.19.10.510>
- [12] Teike Lüthi, F., MacDonald, I., Rosselet Amoussou, J., Bernard, M., Borasio, G. D. & Ramelet, A.-S. 2022. Instruments for the identification of patients in need of palliative care in the hospital setting: a systematic review of measurement properties. JBI Evidence

Synthesis 20 (3), 761–787. Hakupäivä 17.1.2023. <https://doi.org/10.11124/JBIES-20-00555>

[13] Bennardi, M., Diviani, N., Gamondi, C., Stüssi, G., Saletti, P., Cinesi, I. & Rubinelli, S. 2020. Palliative care utilization in oncology and hemato-oncology: a systematic review of cognitive barriers and facilitators from the perspective of healthcare professionals, adult patients, and their families. *BMC Palliative Care* 19 (47). Hakupäivä 17.1.2023. <https://doi.org/10.1186/s12904-020-00556-7>

[14] Afshar, K., Wiese, B., Schneide, N. & Müller-Mundt, G. 2020. Systematic identification of critically ill and dying patients in primary care using the German version of the Supportive and Palliative Care Indicators Tool (SPICT-DE). *GMS German Medical Science* 18:Doc02. Hakupäivä 17.1.2023. <https://doi.org/10.3205/000278>

[15] Korhonen, T. & Poukka, P. 2013. Kuolevan potilaan hoito. *Duodecim* 129 (4), 440–445. Hakupäivä 17.2.2023. <https://www.duodecimlehti.fi/duo10821>

[16] Haavisto, E., Soikkeli-Jalonen, A., Tonteri, M. & Hupli, M. 2021. Nurses' required end-of-life care competence in health centres inpatient ward – a qualitative descriptive study. *Scandinavian Journal of Caring Sciences* 35 (2), 577–585. Hakupäivä 17.1.2023. <https://doi.org/10.1111/scs.12874>

[17] Verschuur, E. M., Groot, M. M. & van der Sande, R. 2014. Nurses' perceptions of proactive palliative care: A Dutch focus group study. *International Journal of Palliative Nursing* 20 (5), 241–245. Hakupäivä 17.1.2023. <https://doi.org/10.12968/ijpn.2014.20.5.241>

[18] Alshammari, F., Sim, J., Lapkin, S. & Stephens, M. 2022. Registered nurses' knowledge, attitudes and beliefs about end-of-life care in non-specialist palliative care settings: A mixed studies review. *Nurse Education in Practice* 59, 103294. Hakupäivä 17.1.2023. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2022.103294>

[19] Olsson, M. M., Windsor, C., Chambers, S. & Green, T. L. 2021. A scoping review of end-of-Life communication in international palliative care guidelines for acute care settings. *Journal of Pain and Symptom Management* 62 (2), 425–437.e2. Hakupäivä 17.1.2023. <https://doi.org/10.1016/j.jpainsymman.2020.11.032>

[20] Flierman, I., Nugteren, I. C., Van Seben, R., Buurman, B. M. & Willems, D. L. 2019. How do hospital-based nurses and physicians identify the palliative phase in their patients and what difficulties exist? A qualitative interview study. BMC Palliative Care 18 (54).

Hakupäivä 17.1.2023. <https://doi.org/10.1186/s12904-019-0439-0>

[21] Lafci, D., Yildiz, E. & Pehlivan, S. 2020. Nurses' views and applications on palliative care. Perspectives in Psychiatric Care 57 (3), 1340–1346. Hakupäivä 17.1.2023.

<https://doi.org/10.1111/ppc.12695>

METATIEDOT

Tyyppi: Artikkel

Julkaisija: Oulun ammattikorkeakoulu

Julkaisunumero: 46/2023

Julkaisuvuosi: 2023

Tekijätiedot: Vainio Jenni, Välinen Elina, Rantala Arja, Saarnio Reetta

Oikeudet: [CC BY-SA 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)

Kieli: suomi

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2023040434913>

Tiivistelmä: Palliativisen hoidon kehityksen myötä yhä useammalla on mahdollisuus saada palliativista hoitoa elämänsä loppuvaiheessa. Palliativisen hoidon tarpeen varhaisen tunnistamisen avulla pyritään hoitamaan potilaan oireita kokonaisvaltaisesti, ja hoidon tarpeen tunnistaminen on edellytys hyvälle loppuelämän hoidolle. Palliativisen hoidon yksi haasteista on, ettei sen tarvetta tunnisteta tai ymmärretä tarpeeksi hyvin ja tällöin oirehallinta ei ole optimaalista, suunnittelemattomat sairaalakäynnit lisääntyvät ja hoitoajat pidentyvät. Hoitajien osaaminen on suuressa roolissa loppuelämän hoidon toteuttamisessa, joten heiltä edellytetään osaamista potilaiden hoitolinjausten ja lähestyvän kuoleman tunnistamisessa sekä toimivan potilaiden puolesta puhujina.